

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 811.161.2'36.321

Н. М. Бобух

ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНІ ПАРАМЕТРИ КАТЕГОРІЇ СТВЕРДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

**Рецензія на монографію «Категорія
ствердження та її вираження
в українській літературній мові»
(О. В. Гурко. – Дніпро : Ліра, 2017. –
316 с.)**

Рецензовану працю присвячено одній з актуальних, важливих у теоретичному й практичному аспекті проблем сучасної лінгвістики – дослідженню категорії ствердження в українській літературній мові. Це перше в лінгвоукраїністиці комплексне дослідження зазначеної категорії, виконане на теоретичних засадах функційної граматики.

Запропонована праця має чітку структуру, яка охоплює передмову, чотири розділи з висновками до кожного з них, список бібліографічних посилань (455 найменувань) і список використаних джерел (275 позицій), представлений художньою літературою, науковими текстами, офіційно-діловими, періодичними виданнями та Інтернет-виданнями.

У першому розділі «Категорія ствердження: полістатусний характер» подано теоретичні засади дослідження, проаналізовано категорію ствердження в контексті логіко-філософських та лінгвістичних знань, з'ясовано роль і місце в психологічній, когнітивній та комунікативній сферах людського життя, встановлено зв'язок з основними модусними категоріями та представлено її структурну репрезентацію.

Заслуговує схвалення те, що авторка наголошує на наявності широкого термінологічного апарату категорії

ствердження в сучасному мовознавстві (с. 17). За спостереженнями О. В. Гурко, у формуванні функційно-семантичної категорії ствердження в українській літературній мові беруть участь прямі, непрямі та імпліцитні мовні засоби, які зреалізують одиниці різних рівнів мовної структури, зокрема, лексичного, морфологічного, словотвірного, синтаксичного.

Другий розділ «Система семантико-функційних виявів прямого ствердження в українській літературній мові» присвячено описові прямих засобів вербалізації категорії ствердження, зокрема: систематизовано лексико-граматичні репрезентанти вираження стверджувального змісту; визначено граматичні межі експлікації ствердження. Цілком умотивованим, на нашу думку, є дослідження категорії ствердження на морфологічному та синтаксичному рівнях мови.

Позитивно оцінюємо спробу авторки контекстуально розмежувати стверджувальні одиниці. Зокрема, О. В. Гурко виокремлює речення, які експлікують стверджувальну функцію за допомогою загального ствердження, представленого фрагментарним й нефрагментарним підвидом; ствердження-підтвердження, зреалізованого нефрагментарним ствердженням-підтвердженням і фрагментарним ствердженням-підтвердженням, комбінованого ствердження, що охоплює нефрагментарне ствердження та фрагментарне ствердження-підтвердження (с. 138–144).

У третьому розділі «Мовна репрезентація непрямого та імпліцитного ствердження в українській літературній мові» йдеться про виражальні можливості непрямих та імпліцитних засобів реалізації категорії ствердження. Описано словотвірні параметри категорії ствердження; систематизовано її непрямі маркери, до яких уналежнено вигуківі слова, заперечні засоби, умовні конструкції, питальні, риторичні та оптативні речення. Серед імпліцитних вербалізаторів значення ствердження виокремлено сполучники сурядності й підрядності, прийменники та приєднувальні конструкції.

Слушною вважаємо думку авторки про те, що українська літературна мова має широкий потенціал для експлікації

непрямого ствердження за допомогою заперечних засобів, яке докладно схарактеризовано в монографії (с. 161–167).

Досить цікавим є четвертий розділ «Реалізація категорії ствердження у функціональних стилях української мови», у якому структуровано категорію ствердження за функціонально-стильовими секторами та запропоновано критерії її диференціації. У межах дослідження кожен із засобів реалізації ствердження впорядковано до ядерної, приядерної, проміжної, периферійної та крайньої периферійної ніші.

Аналізуючи стверджувальне значення в різних стилях мовлення, з опертям на конкретний фактичний матеріал, авторка обґрунтовує значущість досліджуваної категорії в зазначених функціонально-стильових секторах.

На нашу думку, бажано було б проілюструвати контекстуально, що фразеологічні сполуки є своєрідним засобом стверджувальності всього вислову (с. 75–77), а також проаналізувати виокремлені зони в художньому, розмовному, офіційно-діловому, науковому, публіцистичному, епістолярному та конфесійному стилях мовлення в контексті прямих, непрямих та імпліцитних засобів вербалізації категорії ствердження (с. 201–250).

Уважаємо, що українська граMATика збагатилася ще однією науковою розвідкою, результати якої заслуговують на належне поцінування. Рецензована монографічна праця є самостійною, творчою, оригінальною, новаторською, висловлені пропозиції істотно не впливають на отримані авторкою вагомні теоретичні й практичні результати, на загалом високу оцінку здійсненого дослідження. Рівень теоретичного осмислення проблеми, методика аналізу фактичного матеріалу, логічність та умотивованість висновків сприятимуть появі нових наукових доробків.